

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-2>

**THREATS TO EVRO-ATLANTIC VALUES AS A RESULT
OF THE WAR IN UKRAINE AND CIVILIZATIONAL ASPECTS
OF THE PROBLEMS OF FINDING WAYS TO ELIMINATE THEM**

**ЗАГРОЗИ ЄВРОАТЛАНТИЧНИМ ЦІННОСТЯМ
ЯК НАСЛІДОК ВІЙНИ В УКРАЇНІ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ
АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ ПОШУКУ ШЛЯХІВ ЇХ ЛІКВІДАЦІЇ**

Garashchuk O. V.

*Ds (Economics), Professor,
Professor at the Department of
Management named after I. A. Markina
Poltava State Agrarian University
Poltava, Ukraine*

Гарашчук О. В.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
імені І. А. Маркіної
Полтавський державний аграрний
університет
м. Полтава, Україна*

Kutsenko V. I.

*Ds (Economics), Professor, Honored
Scientist of Ukraine,
Chief Researcher at the Department
of Natural-Technogenic
and Environmental Safety*

Куценко В. І.

*доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки
України,
головний науковий співробітник
відділу природно-техногенної
та екологічної безпеки*

Anisimov V. M.

*Junior Researcher at the Department
of Natural-Technogenic
and Environmental Safety
Institute for Demography and Life
Quality Problems of the National
Academy of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Анісімов В. М.

*молодший науковий співробітник
відділу природно-техногенної
та екологічної безпеки
Інститут демографії та проблем
якості життя Національної
академії наук України
м. Київ, Україна*

Напад російського агресора на Україну та окупація ним значної частини її території поставили під загрозу всю систему міжнародної безпеки, весь сучасний світовий устрій, в основу якого покладено основоположні загальнолюдські цінності, що затверджені ООН в Загальній декларації прав людини. І, як впливає з її статті 1, основним елементом для визнання прав і свобод людини є гідність особистості [1]. Зазначені загальнолюдські цінності водночас являють

собою євроатлантичні цивілізаційні цінності, а саме: демократії, індивідуальної свободи та верховенства закону, про які йдеться в преамбулі Північноатлантичного договору [2]. Цей договір утворив військово-політичний блок НАТО, що став організаційним оформленням сучасної євроатлантичної цивілізації [3, с. 44]. При цьому економічною основою суспільства заснованого на засадах демократії, як ключової євроатлантичної цивілізаційної цінності є економічна система, побудована на принципах вільного підприємництва та добровільного обміну, в якій роль основного регулятора економічних відносин відіграє ринок.

Загроза євроатлантичним цінностям, що набуває вираження передусім у поширенні недемократичних тенденцій навіть у найрозвиненіших демократичних країнах світу [4, с. 8–13], в цілому означалась ще до того, як гібридна війна проти України переросла у широко-масштабну російську агресію. І, як видається, саме неналежне реагування євроатлантичних країн на початкові дії російського загарбника розв'язала йому руки для подальшої агресії. Надалі був послаблений універсалізм загальнолюдських, а отже й євроатлантичних цивілізаційних цінностей. Натомість принцип захисту прав всіх людей незалежно від їх походження, починає все більше протиставлятися тим підходам, коли захищають та виправдовують лише своїх, а звинувачують інших. Відповідно опинилися під загрозою глобальні економічні зв'язки внаслідок все більшого економічного відособлення певних регіонів світу.

Надзвичайно серйозною загрозою всьому людству внаслідок російської агресії проти України є фактичне порушення Порядку денного на ХХ століття, що передбачає захист довкілля та встановлення задля цього глобального партнерства країн світу з метою подальшого забезпечення сталого розвитку. Адже російські війська в Україні фактично застосовують екоцид, знищуючи екосистеми і насамперед лісові, які є природними поглиначами вуглекислого газу – провідного чинника, що спричиняє глобальні кліматичні зміни. Тим самим істотно підриваються спільні зусилля людства в боротьбі зі зміною клімату. Отже, російська агресія проти України своїми виявленнями екоциду загрожує цивілізаційному розвитку людства [5, с. 39].

Все вищезазначене зумовлює необхідність якнайшвидшої ліквідації загроз євроатлантичним цивілізаційним цінностям шляхом нейтралізації російського агресора, дії якого власне і спричинили вказані загрози. Проте, як нещодавно зазначив Президент України Володимир Зеленський, міжнародні партнери України бояться програшу

Російської Федерації у війні. Вони хотіли б, щоб Україна перемогла так, щоб Росія не програла [6]. І такі настрої мають ґрунтовні підстави, оскільки російський агресор володіє найбільшою у світі кількістю ядерної зброї, що загрожує вийти з під контроль у разі нестабільності російської держави. Таким чином, ніби має місце безвихідна ситуація щодо можливості досягти перемоги над російським ворогом, з яким вимушено доведеться домовлятися, причому на його умовах.

Проте на вказану проблемну ситуацію слід поглянути в цивілізаційному аспекті. І відтак треба зазначити, що єдиний євроатлантичний цивілізаційний простір утворився лише у другій половині минулого століття, після перемоги демократичних країн над Німеччиною, яка тривалий час до того протистояла їм виходячи з уявлень про свою зверхність, військову силу та заперечуючи демократію. І лише після повного розгрому німецького мілітаризму, відбулась цивілізаційна інтеграція на ґрунті демократичних цінностей європейських та північноамериканських країн в єдиний євроатлантичний світ. Але для цього, як відомо, під егідою країн-переможців нацистської Німеччини було здійснено широкий комплекс реформ стосовно її демократизації.

Відповідно простежується аналогія з російською державою, що зараз, як не раз в своїй історії, також ґрунтуючись на ідеології зверхності та брутальної сили, кидає виклик євроатлантичній спільноті з її цінностями демократії та ринкової економіки. І отже, в інтересах євроатлантичної цивілізації, до якої належить здійснююча спротив російському загарбнику Україна, має бути досягнута перемога над агресивною російською державою з її наступною демократичною трансформацією. Але питання полягає у тому хто може узяти на себе цю цивілізаційну місію? Як видається вирішальна роль стосовно цього має належати саме Україні [7] в співпраці з нині пригніченими російським імперіалізмом корінних народів Євразії, про вироблення державної політики щодо взаємодії з їх національними рухами було прийнято постанову українського парламенту [8]. Однак, разом із тим, очевидною на сьогодні є існуюча в українському суспільстві проблема неготовності брати на себе відповідальність за облаштування території переможеної російської держави, що зумовлена, породженим віками відсутності суб'єктності українців як державної нації, допоки не зжитим почуттям власної меншовартості, позбутись якого є ментальною запорукою перемоги України.

Література:

1. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. / База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 31.05.2024).
2. Північноатлантичний договір: прийнятий у Вашингтоні, округ Колумбія, США 4 квітня 1949 р. / База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text (дата звернення: 31.05.2024).
3. Політична енциклопедія / редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. Київ: Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
4. Стенлі Дж. Як фашизм. Політика «ми» і «вони» / пер. з англ. Я. Войтка. Київ: Видавнича група КМ-БУКС, 2024. 200 с.
5. Кінаш І. П., Куценко В. І., Анісімов В. М. Розвиток цивілізації та протидія геноциду українського народу: аспект здійснюваного РФ екоциду. Протидія геноциду українського народу: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 8 травня 2023 р.) / Офіс підтримки вченого. Київ, 2023. С. 38–40. URL: <https://drive.google.com/file/d/1YqeGkf0xFxxN5kRYRhTYjjiMKJYl68L/view> (дата звернення: 31.05.2024).
6. Партнери хотіли б, щоб Україна перемогла так, щоб Росія не програла – Зеленський *Громадське радіо*. 17.05.2024. URL: <https://hromadske.radio/news/2024/05/17/partnery-khotily-b-shchob-ukraina-peremohla-tak-shchob-rosiia-ne-prohrala-zelenskyu> (дата звернення: 31.05.2024).
7. Anisimov V. Prospects for the end of the Russian-Ukrainian war in the context of the tasks of guaranteeing Ukrainian national security. Society and politics: current trends in Ukraine and the European Union as a result of military aggression by the Russian Federation: Collective monograph. Institute of professional development. Bratislava, Slovakia, 2022. P. 4–26.
8. Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань підготовки проекту основних засад державної політики України щодо взаємодії з національними рухами малих та корінних народів Російської Федерації. Постанова ВР від 24 серпня 2024 року № 3355-IX із змінами згідно з Постановою ВР № 3572-IX від 07.02.2024 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3355-20#Text> (дата звернення: 31.05.2024).